

Köszöntő az Olvasóhoz

Folyóiratunk jelen számában a színház társadalmi működésének a vizsgálatára fókuszáló színház-szociológiára helyeztük a fő hangsúlyt, tanulmányokon, esettanulmányokon és egy interjún keresztül adva betekintést a színházi formák és szervezeti kereteik érték közvetítő szerepébe.

A kérdés iránt komoly érdeklődést mutató egyik kutatócsoport, a STEP (Project on European Theatre Systems) 2005-ben alapult hét európai város kutatóinak a részvételével, akik kifejezetten kisebb országokat képviseltek: Aarhus (Dánia), Bern (Svájc), Debrecen (Magyarország), Dublin (Írország), Groningen (Hollandia), Ljubljana (Szlovénia) és Tartu (Észtország). A csoport összetétele lehetővé tette az összehasonlító módszertani megközelítés alkalmazását, azt feltételezve, hogy a különböző színházi rendszerek eltérő értékeket közvetíthetnek, amelyeket a kutatás megpróbál láthatóvá tenni. A STEP kulturális hasonlóságok és különbségek feltárására tett kísérleteket bemutató rendezvényei közül kiemelkedett a 2023. április 29-én a 10. Színházi Olimpia keretében, a Nemzeti Színházban szervezett nemzetközi színház-szociológiai szimpózium. Lapunkban e tudományos tanácskozás egyes előadóinak és más szakembereknek a publikációit közöljük azzal a nem titkolt céllal, hogy a magyarországi színház-szociológiai kutatásokat ezzel is ösztönözzük.

Christopher Balme, Thomas Eder és James Rowson *Színház a Covid-járvány után – Művészi innováció vagy útfüggőség?* című tanulmánya vegyes módszertani megközelítésre támaszkodva az Egyesült Királyságban, Németországban, Svájcban és Ausztriában összegyűjtött anyagok felmérési adatainak és diskurzus-elemzéseinek az eredményeit mutatja be. A szerzők arra keresték a választ, hogy a Covid-járvány okozta exogén sokk innovációra készítette-e a színházakat. Állításuk szerint az előzetes eredmények olyan átalakulásokra utalnak, amelyek mind a színház technológiai, mind az intézményi dimenzióit érintik, különösen a digitális infrastruktúra és a *know-how* területén.

Hedi-Liis Toome *Hogyan befolyásolják a politikai értékek a színház működését?* című tanulmánya egy empirikus kutatás eredményeit ismerteti, amely az intézmény működését – a létrehozás, a terjesztés és a befogadás területeit, valamint ezek kapcsolatait – vizsgálta az észtországi Tartu városában. A kutatás alapjául a STEP által kidolgozott módszertan, illetve összehasonlító szempontok

szolgáltak. A szerző megállapítása szerint bár a színházi rendszerek mindig kulturális gyökerekre vezethetők vissza, és a színházi rendszer struktúrája is közvetlen hatást gyakorol a színház működésére, a vizsgált országokban a nézők színházi élményei inkább hasonlítanak, semmint különböznek, annak ellenére, hogy a színházi rendszereik eltérőek.

Antine Zijlstra és Berber Aardema *Társadalmi- és közösségiérték-teremtés hollandiai kistelepüléseken az Anne Frank naplója című, fríz nyelvű előadás példáján keresztül* címet viselő esettanulmányukban arra keresték a választ, hogyan értékelik Toppenhuzen és Twellingea falvakban a fríz és a holland közönség tagjai a fríz nyelvű amatőr színházi eseményeket, és azok milyen módon járulnak hozzá a közösségi élethez. A darabot 2022. április végén és május elején vitték színpadra. Frízföld Hollandia tizenkét tartományának egyike, ahol hivatalos kisebbségi nyelv a fríz, amelyet főként szóban és családi körben használnak, de jelen van a vidéki társadalmi életben, valamint a regionális médiában is, tekintettel arra, hogy az oktatási rendszer alig ad lehetőséget az elsajátítására.

Gleason-Nagy Natália *A Connectivity behív bennünket* című esettanulmánya a társadalmilag elosztott és megtestesült megismerés módszerét tárja fel az amerikai Washington D. C.-ben működő Woolly Mammoth Theatre Company által inspirált színház közönségkapcsolatain keresztül. Írásában a szerző egy nemzetközi esettanulmánnyal szándékozik inspirálni a közönségélmény és a közösségi események bevált és kísérleti eszköztárát. Az írásmű azzal a reménnyel enged bepillantást a Connectivity részlegben folyó munkába olvasóinknak, hogy új szempontokkal szolgáljon a kulturális vezetés szerepéről és lehetőségeiről a közhasznúság érvényesülése érdekében, ami a néző számára is teret ad az aktívabb közösségi befogadásra.

A színháztudomány területén tevékenykedő személyek közül kiemelkedik *Quirijn Lennert van den Hoogen*, a Groningeni Egyetem kutatója, aki maga is részt vett annak az elméleti fogalmi keretnek a kialakításában, amelynek a segítségével meghatározhatóvá vált, hogy miként lehet a színházat még inkább szociológiai szempontból vizsgálni. **Tölli Szofia** Van den Hoogennel készített, *A kabaré és azon túl* című interjúja betekintést nyújt a holland művészetpolitika és művészetszociológia aspektusaiba, valamint a STEP City projekt tapasztalataiba és az interjúalany színház-szociológiához kapcsolódó egyéni kutatásaiba is.

Sepsi Enikő *A weili figyelemfogalom és Pilinszky János „önéletrajza”* című tanulmányában a figyelem napi gyakorlata, valamint a teremtő képzelet szükségszerű történéseket, viszonyokat és általában a weili értelemben vett szükségszerűségeit

get („nécessité”) felismerő – s ezáltal valóságteremtő – aspektusainak az elemzését végezte el Simone Weil töredékekben ránk maradt életművének 2021-ben megjelent rekonstrukciós kísérlete, a Pilinszky János: *Önéletrajzaim* címen összegyűjtött kötet alapján. Az értekezés azt bizonyítja, hogy Pilinszky – az *Intuitions pré-chrétiennes* hagyatékban fellelhető példányának a jelölései alapján – tisztában volt a weili figyelemfogalom mellett a „szükségszerűség” („nécessité”), a szerencsétlenség („malheur”) és a szeretet weili összefüggéseivel, s ennek a nyomai az *Önéletrajzaim* című kötettervben is fellelhetők. Megállapítható ugyanakkor, hogy a költő nem ismerte vagy nem tartotta fontosnak a weili figyelemfogalom társadalmi aspektusait, illetve az arra épülő utópisztikus társadalmi elképzelést.

Antal Zsolt
főszerkesztő